

*HELPPOA SUOMEA*  
*Kasvatusvihkonen selkosuomeksi muokattuna*

## **Maahanmuutto ja perhe**

V Ä E S T Ö L I I T T O



VÄESTÖLIITON **KOTIPUU**

# **1 Maahanmuutto on iso asia perheelle**

## **1.1 Sopeutuminen on yksilöllistä**

Muutto uuteen maahan vaikuttaa paljon yksilön ja perheen elämään. On sopeuduttava uuteen kieleen, kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Sopeutumisesta käytetään myös sanaa *kotoutuminen*.

Kotoutuminen uuteen maahan on yksilöllistä ja vaatii aikaa. Jokainen perheenjäsen käy läpi samoja kotoutumiseen liittyviä asioita, mutta jokainen omassa tahdissaan. Toinen kotoutuu nopeammin kuin toinen.

Usein lapset sopeutuvat nopeammin kuin vanhemmat. Lapset oppivat uutta kieltä ja uusia tapoja päivähoitossa, koulussa ja ystäviltä. Vanhemmat, joilla on alussa vain vähän kontakteja suomalaisiin, kotoutuvat hitaammin.

## **1.2 Kotoutuminen tapahtuu vaiheittain**

Kotoutuminen tapahtuu vähitellen ja sisältää erilaisia vaiheita. Alussa elämä uudessa maassa näyttää yleensä hyvältä ja valoisaalta. Vähän ajan kuluttua voi yllättää ikävä entiseen kotimaahan. Ajan myötä arki alkaa kuitenkin järjestyä ja elämää uudessa maassa opitaan pienin askelin.

Kun maahanmuuttaja haluaa säilyttää entisen kulttuurinsa ja kielen ja omaksuu kuitenkin koko ajan uutta, hän on kotoutumisessa hyvällä tiellä. Hän on oppinut elämään uudessa maassa, mutta ei ole unohtanut juuriaan.

Sopeutuminen voi kestää vuosia. Tulee tilanteita, jolloin maahanmuuttaja ajattelee, että hän ei pääse tästä eteenpäin.

Tällöin hän ehkä tarrautuu entiseen.  
Tilanne perheessä voi muuttua vaikeaksi,  
kun lapset omaksuvat koko ajan  
uusia arvoja ja tapoja.

### **1.3 Kotoutuminen tuo uusia rooli-odotuksia**

Ihminen toimii monissa eri rooleissa  
perheessä, työssä ja muiden ihmisten kanssa.  
Hän on oppinut toimimaan  
tietyllä tavalla eri tilanteissa.

Uudessa maassa joistakin vanhoista tavoista  
ei ehkä ole enää hyötyä.  
Moni asia on aloitettava aivan alusta.  
On opetettava uusi, vieras kieli,  
ehkä kokonaan uusi ammatti.  
On opittava uusia tapoja  
käyttäytyä ihmisten kanssa.  
Se vaatii aikaa ja harjoittelua.

Miehen ja naisen roolit  
voivat uudessa maassa olla  
aivan erilaiset kuin ennen.  
Perheessä roolit voivat kääntyä ylösalaisin.  
Vanhemmat ehkä tuntevat,  
että he ovat avuttomia uudessa maassa.  
Tällöin lapset ehkä alkavat ohjata  
ja neuvoa vanhempiaan.

Tulevaisuuden suunnitteleminen  
voi olla vaikeaa, koska ei tiedä,  
mitä mahdollisuuksia uusi maa tarjoaa.  
Työtä on ehkä vaikea saada.  
Tällöin on myös vaikea  
suunnitella perheen taloutta.

On tärkeää miettiä ja ymmärtää,  
millaisia vaatimuksia ja seurauksia  
muutto uuteen maahan tuo tullessaan.  
Tällöin on myös helpompi hyväksyä  
ne välttämättömät muutokset,  
joita perheessä tapahtuu.

### **1.4 Kotoutumiskaari**

Voit hahmottaa omaa ja perheen

tilannetta piirtämällä *kotoutumiskaaren*.

(Löydät siitä mallin Suomen Punaisen Ristin Internet-sivuilta:

[www.kotopolku.redcross.fi/Kotoutumiskaari.htm](http://www.kotopolku.redcross.fi/Kotoutumiskaari.htm) )

Sen avulla voit selventää  
kotoutumisen eri vaiheita  
ja ymmärtää syitä eri tilanteisiin.

Kotoutumiskaareen merkitset ne hetket,  
jolloin elämä lähti nousuun tai laskuun.  
Niitä voivat olla esimerkiksi työpaikan  
saaminen tai koulutukseen pääseminen.  
Laskukohtia voivat olla esimerkiksi  
yksinäisyyden kokeminen tai  
epäonnistuminen työhön pääsemisessä.

Muistelemalla omia elämänvaiheitasi  
tutkit elämääsi Suomessa.

Hyvistä kokemuksista saat voimia  
ja huonoista kokemuksista opit  
ymmärtämään omaa tilannettasi.

## 2 Maahanmuuton haasteet parisuhteessa

### 2.1 Pari kotoutuu eri tahdissa

Hyvä ja toimivakin parisuhde voi kohdata uudessa maassa yllättäviä haasteita.

Lapsuuden perhemallit eivät välttämättä enää toimi.

Sukulaiset ja tuttavat ovat ehkä jääneet toiseen maahan.

Uudessa kotimaassa ei ehkä ole läheistä ihmistä, joka voi auttaa, kun tukea tarvitaan.

Miehen ja naiset roolit voivat olla uudessa maassa erilaiset.

Suomessa naisen asema on varsin vahva.

Naiset ovat miehestä riippumattomia usein myös taloudellisesti.

Suomalaiset miehet puolestaan osallistuvat lasten ja kodin hoitamiseen.

Lähes kaikki isät ovat mukana synnytyksessä.

Maahanmuuttaja voi kokea elämänsä ristiriitaisena.

Toisaalta on löydettävä uudenlainen rooli miehenä tai naisena

uudessa erilaisessa yhteiskunnassa.

Toisaalta puoliso saattaa toivoa, että kumppani ei muuttuisi liikaa.

Parin kotoutuminen saattaa tapahtua eri tahdissa.

Toinen puoliso tuntee ehkä olonsa avuttomaksi uudessa maassa.

Tällöin voi syntyä tilanne, jossa toinen puoliso on riippuvainen toisesta.

Toista voi tukea ja auttaa, mutta se ei saa johtaa siihen, että toinen on liian riippuvainen toisesta. Se voi esimerkiksi heikentää omaa itsetuntoa.

Siksi on tärkeää, että kumpikin puoliso oppii tulemaan toimeen uudessa maassa.

Molempien puolisoitten on tärkeää osallistua kielikursseille,

tapaamisiin viranomaisten kanssa ja vanhemmille järjestettyihin

tilaisuuksiin koulussa ja päiväkodissa.  
Näin silloinkin, kun toisen puolison  
kielitaito on parempi.

## **2.2 Kahden kulttuurin parisuhteet**

Erityisen tärkeää maahanmuuttajan  
kotoutuminen on sellaisessa suhteessa,  
jossa toinen puoliso on suomalainen.  
Jos maahan muuttanut jää puolisonsa varaan,  
hänen oma aikuisen roolinsa kärsii.  
Tällöin suhde ei kehity tasapuoliseksi,  
kahden aikuisen ihmisen suhteeksi.

Myös yhteisen kielen puute  
voi aiheuttaa haasteita.  
On vaikea puhua tunteistaan ja toiveistaan  
ja ratkaista ongelmatilanteita,  
jos parilla ei ole yhteistä kieltä.

Toimivassa parisuhteessa  
kumpikin osapuoli kunnioittaa toista  
ja arvostaa toisen kulttuuria.  
Avoin keskustelu ja asioiden pohtiminen  
yhdessä ovat avaimia hyvään suhteeseen.

Maahanmuutto vaatii paljon voimia,  
mutta suhdetta puolisoon ei saa unohtaa.  
Parisuhteen hoitamiseen pitää kiinnittää  
erityistä huomiota, vaikka arkiset ongelmat  
tuntuvat vievän kaiken ajan ja tarmon.  
Vanhempien toimiva parisuhde  
on hyvä perusta myös lasten kasvamiselle.

## 3 Maahanmuuton haasteet vanhemmille

### 3.1 Vanhat mallit ja uusi yhteiskunta

Vanhemmat ovat saaneet mallin isänä tai äitinä olemiseen yleensä omilta vanhemmiltaan. Lisäksi vanhempana olemiseen vaikuttavat suku, oma elämäntilanne ja ympäristö. Uudessa maassa vanhemmat ovat uuden tilanteen edessä: miten olla vanhempana uudessa asuinmaassa?

Monille maahanmuuttajille lähisuku on ollut tärkeä tuen antaja. Suomessa monet heistä joutuvat kuitenkin selviämään ilman lähisuvun apua.

Vanhemmat toivovat, että muutto uuteen maahan takaa lapsille paremman elämän. Kun vanhemmat oppivat uuden maan kieltä ja kulttuuria, he myös osaavat ohjata lasta tekemään oikeita valintoja uudessa maassa.

Vanhemmat haluavat toimia niin, että heidän lapsistaan tulee perheen, suvun ja yhteiskunnan hyväksymiä ja arvostamia jäseniä. Se, mikä on hyväksyttyä ja arvostettua, vaihtelee eri maissa ja kulttuureissa, samoin se, miten lasta kasvatetaan.

Eroja kasvatuksessa voi olla monia: mikä on hyvää käytöstä, miten opetetaan ja ohjataan, miten tuetaan koulunkäyntiä ja miten asetetaan rajoja. Usein myös käsitykset vanhempien roolista voivat olla erilaisia. Suomeen muuttaneiden on joskus vaikea ymmärtää suomalaisten vanhempien suhtautumista lapsiinsa.

Suomessa arvostetaan ydinperheen eli isän, äidin ja lasten itsenäisyyttä. Vanhemmat ratkovat perheen ongelmat, ja vaikeisiin ongelmiin haetaan myös ammattiauttajien apua.

Sukulaiset eivät puutu perheen päätöksiin  
samalla tavalla kuin monissa maissa,  
joista Suomeen muuttaa ihmisiä.

Maahan muuttaneet lapset  
omaksuvat usein nopeasti  
uusia tapoja päiväkodissa tai koulussa.  
Vanhempien voi olla joskus vaikea  
ymmärtää lastensa toimintaa,  
ja ristiriitoja saattaa syntyä.  
Näin käy erityisesti silloin,  
kun vanhempien mielipiteet eivät sovi  
lasten oppimisiin uusiin asioihin.  
Tällöin vanhemman voi olla vaikea  
vakuuttaa lapsille ja nuorille,  
että hän on pätevä opettamaan  
elämäntaitoja ja tietoja.

Suomalainen yhteiskunta arvostaa  
perhettä antamalla rahallista tukea,  
kuten lapsilisää, äitiyspäivärahaa  
tai kotihoidontukea.  
Yhteiskunta myös järjestää  
lasten päivähoidon ja koulutuksen.

### **3.2 Aikuinen lapsen tukena**

Sopeutuminen uuteen maahan  
voi välillä tuntua raskaalta  
ja aiheuttaa väsymystä,  
surua ja jopa masennusta.  
Tällöin vanhempien on vaikea  
toimia lastensa kasvattajina  
ja tarjota heille rajoja ja rakkautta.

Jos vanhemmat eivät silloin saa tukea,  
alkavat lapset ehkä  
huolehtia vanhemmistaan.  
Samalla he ottavat aikuisille kuuluvaa  
valtaa ja oikeuksia omiin käsiinsä.

Joillakin vanhemmilla on vain  
vähän yhteyksiä kodin ulkopuolelle.  
He eivät ehkä tunne  
kovin hyvin sitä ympäristöä,  
jossa lapsi viettää aikaansa.  
Tällöin vanhempien on vaikea  
ohjata lapsiaan tekemään  
kouluun ja vapaa-aikaan liittyviä valintoja.



Siksi onkin tärkeää, että vanhemmat tutustuvat ympäröivään yhteiskuntaan ja ihmisiin ja osallistuvat yhteiskunnan toimintaan.

Joskus vanhemmat saattavat tuntea olonsa avuttomaksi ja yksinäiseksi. Tällöin he ehkä alkavat etsiä tukea ja ystävää lapsesta. Lapsi ei kuitenkaan ole kypsä toimimaan aikuisen ystävänä. Hän kaipaa aikuista tuekseen. Aikuisilla tulee olla aikuiset ystävät ja lapsilla omanikäiset ystävät.

Kaikkien lasten vanhempien on joskus oikaistava ja ohjattava lasta käyttäytymään oikein. Tällöin vanhemmat saattavat kohdella lasta tavalla, jota suomalainen yhteiskunta ei hyväksy. Suomen laki kieltää ehdottomasti kaikenlaisen fyysisen kurittamisen.

Vanhempien on löydettävä muita keinoja ohjata lasta. Keskustelu lapsen kanssa tekojen seurauksista auttaa usein.

### **3.3 Ole mukana lapsen arjessa**

Vanhempien on tärkeä tietää, millaista lapsen arkielämä on päiväkodissa, koulussa, pihalla ja harrastuksissa. Näin lapselle tulee vahva tunne siitä, että hän saa tukea vanhemmilta kaikissa tilanteissa.

On tärkeää, että vanhemmat opettelevat suomea tai ruotsia. . Vain siten he ymmärtävät, mitä yhteiskunnassa tapahtuu ja mistä lapset ja nuoret puhuvat. On myös tärkeää olla kiinnostunut lapsen ja nuoren elämästä. Yksi tapa tutustua nuorisoa kiinnostaviin asioihin on lukea nuortenlehtiä.

Lapselle jokainen päivä  
ja jokainen vuosi on tärkeä.  
Lapsen tulee kokea vanhempien  
tuki tässä ja nyt.  
Hän ei voi odottaa kovin kauan,  
että vanhemmat ovat kotoutuneet  
tai saavuttaneet tietyn kielitaidon.

Jos omat voimat ja keinot loppuvat,  
on hyvä etsiä tukea.  
Muiden lasten vanhemmat  
voivat olla hyviä tukijoita.  
Tukea antavat myös kuntien  
sosiaalityöntekijät, päiväkotien  
ja koulujen työntekijät ja kaikki  
lasten ja nuorten kanssa toimivat.

## **4 Maahanmuuton vaikutus lapseen**

### **4.1 Varhainen vuorovaikutus on tärkeää**

Lapsi alkaa muodostaa käsitystä itsestään ja ympäröivästä maailmasta heti syntymän jälkeen. Se ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan vuorovaikutuksessa vanhempiin.

Aikuinen hoivaa ja juttelee lapselle, ja lapsi palkitsee aikuisen katseella tai hymyllä. Lapselle muodostuu käsitys vuorovaikutuksesta ja puheen tärkeydestä. Sillä on suuri merkitys lapsen kehitykselle. On tärkeää tukea lapsen pyrkimyksiä olla yhteydessä vanhempiin.

Kielen oppimisessa kehitys alkaa jo kohdussa ja jatkuu koko varhaislapsuuden.

Kielen kehitys on yksilöllistä. Yksi sanoo ensimmäiset sanat alle vuoden ikäisenä, toinen paljon myöhemmin. Jos 2-vuotiaalla lapsella ei ole sanoja, on asiasta syytä keskustella esimerkiksi neuvolassa.

### **4.2 Kielen kehityksen tukeminen**

Lapsella on varsin hyvä kyky oppia useita kieliä samanaikaisesti. On kuitenkin syytä pohtia, mikä kieli tulee lapsen ensikieleksi ja miten vanhemmat voivat tukea tämän kielen oppimista. Jos perheessä puhutaan kahta kieltä, tuetaan molempien oppimista.

Ensikielen avulla lapsi oppii ymmärtämään merkityksiä, nimeämään tunteita, käyttämään mielikuvia ja hahmottamaan ympäröivää maailmaa. Oppiminen perustuu puhutulle kielelle, jota vanhemmat käyttävät.

Siksi vanhempien tulee käyttää  
itselleen luonnollisinta kieltä  
eli omaa äidinkieltään lapsen kanssa.

On tärkeää, että kumpikin vanhempi  
käyttää aina omaa kieltään.  
Vaikka lapsi itse käyttäisi toista kieltä  
puhuessaan isälle tai äidille,  
vanhemman on säilytettävä oma kielensä.  
Jos lapsi ei tiedä jotain sanaa  
ja sanoo sen toisella kielellä,  
vanhempi toistaa sanan omalla kielellään.  
Hän ei saa korostaa kielten erilaisuutta  
tai sitä, että lapsi ei osannut sanaa.  
Näin hän ei syyllistä lasta  
huonosta kielitaidosta.

Kieli kehittyy, kun vanhemmat  
puhuvat paljon lapsen kanssa.  
He voivat kertoa tarinoita,  
kuunnella, keskustella, lukea kirjoja,  
selittää ja näyttää mallia,  
mihin ja miten puhetta käytetään.  
Vanhempien tulee osoittaa,  
että he arvostavat omaa kieltään.

Monia vanhempia huolestuttaa,  
oppiiko lapsi suomen tai ruotsin kielen.  
Käytäntö ja tutkimukset osoittavat,  
että oman äidinkielen hallitseminen  
on perusta muiden kielten omaksumiselle.  
Lapsi ei opi suomea nopeammin  
tai paremmin, jos vanhemmat  
lakkaavat puhumasta omaa kieltään.  
Sen sijaan omasta kielestä luopuminen  
voi vaikeuttaa lapsen kielenoppimista.

Lapsen on hyvä saada kokemuksia  
myös muita kieliä puhuvista.  
Toisten lasten seurassa oleminen  
on tehokas tapa oppia kieltä.  
Vanhempien on hyvä olla mukana  
hiekkalaatikolla, leikkipuistossa ja  
harrastuksissa lapsen apuna ja opastajana.

### **4.3 Päivähoito Suomessa**

Suomessa on toimiva päivähoitojärjestelmä.  
Sen ansiosta vanhemmat

voivat käydä työssä tai opiskella.

Yleensä lapsen päivähoitoa mietitään ensimmäisen kerran, kun lapsi on noin 9 kuukauden ikäinen eli äitiysrahakausi päättyy. Monet vanhemmat hoitavat kuitenkin lasta kotona 3-vuotiaaksi. Alle 3-vuotiaiden lasten hoitoa tuetaan maksamalla kotihoidon tukea. Jos vanhemmat haluavat, kunta on velvollinen järjestämään lapselle päivähoitopaikan. Tällöin kotihoidontukea ei makseta.

Jos lapsi menee suomen- tai ruotsinkieliseen päivähoitoon, on lapsen äidinkielen kehitystä tuettava kotona. Perheessä on varattava lapselle aikaa, että lapsi kuulisii ja puhuisi äidinkieltään.

Päivähoidossa ei korosteta lapsen opettamista, vaan leikillä ja yhdessäololla on tärkeä sija. Lapsia kannustetaan tekemään itse. Lapsi oppii toimimaan itsenäisesti ja myös ryhmässä muiden kanssa.

Lapsi saa olla päivähoidossa korkeintaan 10 tuntia päivässä. Riittävän lyhyet hoitopäivät, vapaapäivät ja lomat ovat lapselle tärkeitä. Lapsen täytyy saada levätä ja rentoutua ja viettää aikaa perheensä kanssa. Vain olemalla lapsen kanssa vanhemmat voivat välittää lapselle omia arvojaan, kieltään ja kulttuuria.

Päiväkotien työntekijät toimivat yhteistyössä vanhempien kanssa. Heidän kanssaan voi keskustella kaikista lapsiin liittyvistä kysymyksistä. Tarvittaessa päiväkotii toimii yhteistyössä neuvolan, lääkärin, psykologin ja puheterapeutin kanssa.

Päiväkodin henkilökunta kertoo tarvittavat tiedot hoitoajoista, maksuista, käytännön asioista ja lapsen tarvitsemasta vaateuksesta. Päiväkodissa ollaan ulkona säästä riippumatta,

joten lapsella on oltava sadesään varalta kuravaatteet ja riittävästi vaihtovaatteita.

#### **4.4 Leikki on lapsen työtä**

Jotkut vanhemmat voivat ajatella, että lapsen pitäisi opiskella enemmän ja leikkiä vähemmän. Oppimisen kannalta lapselle on kuitenkin tärkeintä leikkiminen. Leikissä harjaantuvat kaikki ne taidot, joita lapsi tarvitsee päiväkodissa, koulussa ja tulevassa elämässä.

Leikki kehittää mielikuvitusta, auttaa keskittymään ja eläytymään eri tilanteisiin. Leikki opettaa joustavuutta ja suunnitelmallisuutta. Leikki opettaa myös sietämään pettymyksiä ja odottamaan vuoroaan.

Tärkeä taito on myös puhua, sopia ja suunnitella yhdessä muiden lasten kanssa. Leikissä lapsi voi harjoitella erilaisia elämän rooleja.

#### **4.5 Lapsi kahden kulttuurin välissä**

Lapsen paikka kahden kulttuurin välissä voi tuntua hänestä joskus vaikealta. Silloin tarvitaan vanhempien tukea.

Lapsi alkaa samaistua suomalaisiin lapsiin varhain. Hänelle voi olla vaikeaa liittää uusia kokemuksiaan vanhempien kulttuuriin. Lapsi tarvitsee tietoa ja tukea, että hän voi olla ylpeä omasta kulttuuristaan. Hän tarvitsee konkreettisia asioita, jotka yhdistävät hänet muihin saman kulttuuritaustan ihmisiin. Lapselle on tärkeää tunne, että hän kuuluu johonkin.

Ympäristön asenteilla on suuri merkitys. Jos päiväkotit, koulu ja kaverit

hyväksyvät lapsen kulttuuritaustan,  
hänellä on hyvät mahdollisuudet kasvaa  
kahden kulttuurin kansalaiseksi.  
Vanhempien tehtävä on tarjota  
päiväkodille ja koululle tietoa  
lapsen kulttuuritaustasta.

Joskus voi käydä niin,  
että lapsi haluaa torjua  
oman kulttuuritaustansa.  
Hän saattaa kieltäytyä puhumasta  
äidinkieltään ja häpeää,  
jos vanhemmat puhuvat  
sitä julkisilla paikoilla.  
Lapsi saattaa hävetä syntyperäänsä  
ja suuntautuu yhä voimakkaammin  
suomalaiseen kulttuuriin.  
Se saattaa loukata vanhempia.

Tällainen tilanne vaatii vanhemmilta  
paljon kärsivällisyyttä ja ymmärrystä.  
Vanhempien tulee ymmärtää,  
että lapsen käytös ei ole loukkaus  
heidän syntyperäänsä kohtaan.  
Yhteinen keskustelu ja pohtiminen  
perheissä selventää tilannetta.

Lapsi saattaa myös suhtautua kielteisesti  
koko muuttoon uuteen maahan.  
Näin on erityisesti silloin,  
jos ystävät, harrastukset ja kielitaito  
jäivät entiseen kotimaahan.  
Vanhempien tulee kuunnella lasta  
ja selittää muuton syitä niin,  
että lapsi voi sen ymmärtää ja hyväksyä.  
Toisaalta lapselle on annettava  
mahdollisuus surra omia menetyksiään.

## 5 Lapsi koulussa

### 5.1 Koulu alkaa 6-vuotiaana

Lapsi aloittaa koulun yleensä  
6-vuotiaana esiopetuksessa.  
Esiopetusta annetaan  
koulussa tai päiväkodissa  
noin neljä tuntia päivässä.  
Esiopetus on maksutonta.  
Sen tavoitteena on antaa lapselle  
valmiuksia koulunkäyntiin.

Jos lapsi tarvitsee esiopetuksen jälkeen  
päivähoitoa, se voidaan järjestää,  
mutta se on maksullista.

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna,  
kun lapsi täyttää 7 vuotta.  
Vanhemmat ilmoittavat lapsen kouluun.  
Vanhemmat saavat kotiin tiedon siitä,  
milloin ja missä sen voi tehdä.  
Yleensä lapsi menee lähimpään kouluun,  
mutta vanhemmat voivat valita  
myös jonkin toisen koulun.  
Oppivelvollisuus kestää 16 ikävuoteen  
tai peruskoulun päättymiseen saakka.

Jos lapsi on aloittanut koulun  
toisessa maassa, hän menee  
Suomessa samanikäisten luokalle.  
Vanhemmat ilmoittavat lapsen kouluun.  
Samalla on hyvä keskustella lapsen  
kielitaidosta ja opinnoista toisessa maassa.  
Jos kielitaito ei riitä opiskeluun suomeksi tai ruotsiksi  
lapsi voidaan sijoittaa valmistavalle luokalle.  
Siellä opiskellaan suomea tai ruotsia ja  
muita koulussa tarvittavia kouluaineita.  
Kun kielitaito paranee,  
lapsi siirtyy tavalliseen luokkaan.

Varsinkin ensimmäisillä luokilla  
erot lasten oppimisessa voivat olla suuria.  
Kukin lapsi oppii omaan tahtiinsa  
lukemaan ja kirjoittamaan  
kahden ensimmäisen vuoden aikana.  
Alaluokilla oppilaan edistymistä  
arvioidaan kirjallisesti.  
Ylemmillä luokilla käytetään  
numeroarviointia.



Riittävä suomen- tai ruotsinkielen taito on edellytys sille, että lapsi kykenee seuraamaan opetusta.

Äidinkielen taito puolestaan on paras tae suomen kielen oppimiselle. Vanhemmat voivat tukea lapsen kielen kehitystä puhumalla, keskustelemalla, leikkimällä ja viettämällä aikaa lasten kanssa.

Koulut noudattavat opetussuunnitelmaa, joka on laadittu opetushallituksessa. Vanhemmat saavat tietoa opetussuunnitelmasta ja muista opetukseen liittyvistä asioista esimerkiksi koulun vanhempainilloissa ja opettajilta.

Kullakin luokalla on luokanvalvoja, joka alaluokilla myös opettaa melkein kaikkia aineita. Luokanvalvoja on yhteyshenkilö kodin ja koulun välillä. Häneen voi työaikana ottaa yhteyttä kaikissa lapseen liittyvissä asioissa. Yleensä luokanvalvojat ilmoittavat, milloin ja missä numerossa he ovat tavattavissa.

Luokanvalvojan ja vanhempien väliset keskustelut ovat tärkeä osa kodin ja koulun yhteistyötä.

## **5.2 Erityisopetus**

Jos lapsi tarvitsee erityistä tukea opiskelussa, hänet voidaan sijoittaa erityisopetukseen. Lapsella voi olla esimerkiksi jokin vamma tai sairaus tai tunne-elämään liittyvä vaikeus, joka vaikeuttaa opiskelua tavallisessa luokassa.

Erityisluokkia on hyvin erilaisia. Yhteistä on, että erityisluokalla on vain vähän oppilaita. Oppilaalle tehdään henkilökohtainen suunnitelma opetuksen järjestämiseksi (HOJKS).

Erityisopetuksessa lapsi opiskelee hänelle sopivilla tavoilla ja tukitoimilla.

Erityisopetuksen järjestelyistä sovitaan vanhempien ja lasta hoitaneen tai tutkineen tahon kanssa. Joskus erityistä tukea tarvitseva oppilas voidaan sijoittaa tavalliselle luokalle, mutta hänelle järjestetään tarvittavat tukitoimet.

Kaikissa kouluissa toimii oppilashuoltoryhmä, joka pyrkii edistämään lasten hyvinvointia ja opiskelua. Ryhmä laatii yhdessä vanhempien kanssa suunnitelman tarvittavia tukitoimia varten. Ryhmään kuuluvat koulukuraattori, psykologi, rehtori, terveydenhoitaja ja opettajat. Vanhemmat voivat osallistua kokouksiin, joissa käsitellään heidän lapsensa asiaa.

### **5.3 Koulunkäynti ja harrastukset**

Lapsi kaipaa mielekästä tekemistä. Vanhempien tehtävä on ohjata lapsi hyvien harrastusten pariin.

Alaluokilla lapsi menee koulun jälkeen usein iltapäiväkerhoon tai muuhun hoitoon. Iltapäivähoito ei kuulu opetukseen ja on yleensä maksullista.

Monissa kouluissa toimii harrastekerhoja koulupäivän jälkeen. Koulut tiedottavat kerhoista syksyllä. Tekemistä ja harrastuksia löytyy myös urheiluseuroista, yhdistyksistä, nuorisotalosta tai omalta asuinalueelta. Lapsen kanssa on hyvä keskustella, mikä häntä kiinnostaa.

Harrastukset yleensä maksavat, mutta hinnat ovat kohtuullisia. Vanhemmat joutuvat usein hoitamaan kuljetukset harrastuksiin.

Harrastaminen ei saa väsyttää lasta liikaa. Lapsen täytyy jaksaa koulussa, tavata ystäviään, ulkoilla, levätä

ja viettää aikaa perheen kanssa.  
Myös oma aika on tärkeää.  
Hyvä ja mieluisa harrastus  
kerran tai kaksi kertaa viikossa  
on riittävästi pienelle koululaiselle.

## **6 Maahanmuuton haasteet ja murrosikä**

### **6.1 Lapsuuden ja aikuisuuden välissä**

Murrosikä tarkoittaa aikaa noin 10-18 ikävuoden välillä. Nuori elää silloin murrosvaihdetta lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Murrosikä on nuorelle usein hämmentävää aikaa. Omassa kehossa tapahtuu paljon muutoksia.

Nuori arvioi itseään ja vertaa muihin samanikäisiin. Moni nuori kokee olevansa erilainen tai epätäydellinen. Olotila voi tuntua epävarmalta, ja tunnetilat saattavat vaihdella usein. Nuori ei aina itsekään osaa selittää, mikä vaivaa tai miksi olo on sekava.

Murrosiässä nuori alkaa ottaa vastuuta elämästään ja irtautua vanhemmista. Hän viettää mielellään aikaa samanikäisten seurassa. Murrosikään liittyy paljon kapinaa ja vastustusta.

Maahan muuttaneelle nuorelle kasvaminen mieheksi tai naiseksi merkitsee uusia valintoja: hän joutuu ehkä sovittamaan kahden erilaisen kulttuurin mies- ja naisihanteet toisiinsa.

### **6.2 Murrosikäisen vanhempana**

Vanhempien voi olla joskus vaikea ymmärtää murrosiässä olevaa nuorta. Vanhempien nuoruus toisessa maassa on ollut ehkä aivan toisenlainen. Suomessa elämän arvot voivat olla hyvin erilaiset. Nuoren elämään kuuluu, että hän asettaa kyseenalaiseksi vanhempien näkemykset.

Vanhempien on ratkaistava, mitä, miten ja milloin he kertovat nuorelle seksuaalisuudesta ja kasvamisesta aikuiseksi. Kouluissa annetaan seksuaalikasvatusta, mutta myös vanhempien on kerrottava seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

Murrosikään ajoittuu siirtyminen ala-asteelta eli 6. luokalta yläasteelle. Nuoren pitää ehkä sopeutua uusiin luokkatovereihin ja opettajiin ja oppia huolehtimaan opiskelustaan itsenäisemmin. Se ei ole helppo tehtävä murrosikää elävälle nuorelle.

Murrosikäinen ei ehkä aina ymmärrä, että opiskelulla on tärkeä merkitys hänen koko tulevaisuudelleen. Siksi opiskelujen tukeminen ja seuraaminen sekä opettajien ja vanhempien yhteistyö ovat tärkeitä koulun loppuun asti.

### **6.3 Kenellä on vastuu?**

Vastuun harjoittelu on tärkeää aikuisikää varten. Vanhemmat toimivat nuoren apuna vastuun harjoittamisessa. Vanhemmat asettavat kuitenkin rajat.

Nuori haluaa kokeilla rajojaan, hän kokeilee ehkä tupakanpoltoa tai päihteiden käyttöä, on myöhään ulkona. Nuori saattaa salata vanhemmiltaan asioita ja tekemisiään.

Keskustelut nuoren kanssa, omien arvojen esiin tuominen ja rajojen asettaminen auttavat nuorta ymmärtämään kasvamiseen liittyvät vastuut ja velvoitteet.

Seksuaalisuus liittyy myös nuorten keskinäisiin suhteisiin. Ennen tavallinen koulukaveri voi äkkiä näyttää mahdolliselta seurustelukumppanilta.

Ihastumiset, loukkaantumiset,  
pettymykset ja salaisuudet  
kuuluvat nuoren elämään.

Yksinkertaisesti: nuori haluaa oppia elämää.  
Se tapahtuu turvallisesti,  
kun vanhemmat toimivat  
elämän opettajina.

## 7 Maahanmuutto ja itsenäistynvä nuori

Aikuistuvalla nuorella on edessään monia valintoja: ammatinvalinta, opiskelupaikan etsiminen, kotoa muuttaminen, parisuhteen luominen ja armeija. Tulevaisuus tuntuu ehkä pelottavaltakin. Vanhempia tarvitaan tukemaan nuoren itsenäistymistä.

Jokainen nuori kypsyy itsenäisyyteen omassa tahdissaan. Jotkut tarvitsevat turvallista kotia pidempään kuin toiset. Joitakin pitää ehkä rohkaista irtautumaan kodista. Myös suvun ja isovanhempien tuki voi olla tärkeää ja arvokasta. Joskus nuori arvostaa enemmän isovanhempiensa puheita kuin vanhempien.

Suomessa nuoret irtaantuvat perheestään usein aikaisemmin kuin monissa muissa kulttuureissa. Suomalainen nuori haluaa elää omalla tavallaan eikä kuunnella enää vanhempien toivomuksia. Joskus ristiriidat voivat johtaa siihen, että nuori muuttaa pois kotoa. Yleensä nuoren muutto kodista onnistuu kuitenkin hyvin nuoren ja vanhempien yhteistyöllä.

Jos vanhemmat sopeutuvat elämään nuoren ehdoilla omassa kodissaan, he voivat vaikeuttaa nuoren itsenäistymistä. Vanhemman ei tule jäädä ”kiinni” lapseensa eikä syyllistää nuorta siitä, että vanhemmat jäävät yksin.

Aikuistumiseen kuuluu halu vastata itsestään ja elämästään. Vanhempien tehtävä on päästää nuori irtautumaan kodista ja luottaa hänen kykyynsä selvitä. Jos vanhemmat jatkuvasti sekaantuvat nuoren elämään, he osoittavat, että he eivät luota nuoren selviämiseen.

Maahan muuttaneiden vanhempien  
on ehkä erityisen vaikea luopua  
lapsestaan ja antaa hänen kasvaa  
itsenäiseksi aikuiseksi.  
Vanhemmilla voi olla  
toiveita ja odotuksia,  
jotka voivat poiketa nuoren odotuksista.

Nuoret aikuiset viettävät Suomessa  
melko itsenäistä elämää.  
Side vanhempien ja nuorten välillä  
ei ole useinkaan niin tiivis  
kuin maahanmuuttajavanhemmat  
ehkä toivovat.

On kuitenkin hyvä tietää,  
että sopeutuminen uuteen maahan  
voi onnistua oikein hyvin.  
Maahanmuutto voi rikastuttaa  
perheen elämää ja tarjota  
uusia mahdollisuuksia.



## **8 Mistä saa tukea ja tietoa**

Palveluita ja tukea perheille antavat kunnan sosiaalityöntekijät ja maahanmuuttotyöntekijät sekä monet yhdistykset ja järjestöt.

Tietoa maahanmuuttajille löytyy myös Internetistä, esimerkiksi:

[www.caisa.hel.fi](http://www.caisa.hel.fi)

[www.selma-net.fi](http://www.selma-net.fi)

[www.mll.fi](http://www.mll.fi)

[www.vaestoliitto.fi](http://www.vaestoliitto.fi) > Kotipuu